

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ТА ГРОМАДСЬКЕ МЕДСЕСТРИНСТВО

ЛЕКЦІЯ 1

3 курс, осінній семестр 2024р

Викладач, доцент, кандидат мед. наук
САМОЙЛЕНКО ІРИНА ГРИГОРІВНА

План.

- 1 – Громадське здоров'я, функції та послуги.
- 2 - Здоров'я населення: основні детермінанти.
- 3 - Медико-соціальні проблеми демографічних процесів.
- 4 – Захворюваність населення як медико-соціальна проблема.
- 5 - Профілактика та міжсекторальне співробітництво в системі Громадського здоров'я.

Громадське здоров'я, функції та послуги.

1. Актуальність теми:

Соціальна медицина та громадське здоров'я як наука вивчає закономірності впливу соціальних та економічних факторів на здоров'я різних соціальних груп населення, дає теоретичне обґрунтування системі державних і громадських заходів з охорони та зміцнення здоров'я суспільства. Суспільні заходи соціально-економічного характеру з охорони здоров'я, як видно з вищенаведеного, супроводжували людство протягом всієї історії. Вони видозмінювалися залежно від соціально-економічного устрою, від змін способу виробництва та виробничих відносин, державного ладу, політичного, соціального та економічного становища певних соціальних груп населення тощо.

Виконання основного стратегічного завдання діяльності системи охорони здоров'я - збереження та зміцнення здоров'я населення та поліпшення якості медичної допомоги, розробка конкретних лікувальних і профілактичних заходів, форм і методів роботи окремих спеціалізованих служб не можливі без знання основних характеристик, тенденцій та закономірностей стану здоров'я населення.

Особлива увага основним методам вивчення та тенденціям сучасного стану захворюваності населення. Вивчення здоров'я населення та вплив на нього соціальних чинників – найважливіша складова частина соціальної медицини.

На відміну від різних клінічних дисциплін, громадське здоров'я вивчає стан здоров'я не окремих індивідів, а організованих колективів, соціальних груп і суспільства загалом у зв'язку з умовами життя. При цьому умови життя, виробничі відносини зазвичай є визначальними для стану здоров'я людей.

✓ знати визначення громадського здоров'я, соціальної медицини та організації охорони здоров'я як науки та предмету викладання, її значення для практики охорони здоров'я;

✓ знати історію розвитку соціальної медицини та громадського здоров'я, етапи її становлення;

✓ трактувати цільові підходи до визначення поняття “громадське здоров'я”;

✓визначати пріоритети громадського здоров'я, проводити оцінку потреб, пропонувати науково обґрунтовані заходи та розробляти відповідні стратегії.

✓Ознайомитись з основами громадського здоров'я, як наукової дисципліни та предмету викладання, а також з напрямками подальшого розвитку української системи охорони здоров'я;

✓Засвоїти основні оперативні функції та послуги громадського здоров'я.

Громадська медицина та організація охорони здоров'я (ООЗ) — це наука, яка вивчає закономірності формування здоров'я населення під впливом соціальних умов та факторів навколишнього середовища в різні історичні періоди розвитку суспільного виробництва, а також розробляє оптимальні системи надання медичної допомоги населенню.

Громадське здоров'я— сфера знань та організована діяльність суб'єктів у системі громадського здоров'я що до зміцнення здоров'я, запобігання хворобам та збільшення тривалості життя.

Система громадського здоров'я— комплекс інструментів, процедур та заходів, що реалізуються державними та недержавними інституціями для зміцнення здоров'я населення, попередження захворювань, збільшення тривалості активного та працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднаних зусиль усього суспільства.

Суспільне здоров'я – це здоров'я населення обумовлене комплексом соціальних і біологічних факторів. З позицій способу життя здоров'я населення являє соціально демографічну категорію, відображаючи здібність членів суспільства повноцінно виконувати функції що до подальшого розвитку суспільства і вести спосіб життя який забезпечує збереження, укріплення і розвиток цієї здібності.

Громадське здоров'я включає в себе міждисциплінарні підходи епідеміології, біостатистики і охорони здоров'я. Іншими важливими галузями є гігієна довкілля, здоров'я населення, психогігієна, безпека руху, економіка охорони здоров'я, державна політика, психічне здоров'я, страхова медицина, безпека та гігієна праці, тощо.

Метою громадського здоров'я як науки є – розробка та наукове обґрунтування соціальних, медичних і економічних заходів щодо забезпечення оптимального рівня здоров'я населення і його активного довголіття.

Тому вона вивчає взаємодію соціальних умов і факторів зовнішнього середовища та здоров'я населення, а своїм головним завданням ставить розробку заходів:

- щодо усунення та попередження шкідливого для здоров'я населення впливу умов зовнішнього середовища;

- направлених на зміцнення здоров'я всіх членів суспільства з метою підвищення рівня суспільного здоров'я.

Принципи системи громадського здоров'я:

1) принцип законності;

2) створення належних умов для реалізації кожною людиною права на здоров'я (принцип справедливості щодо здоров'я);

3) цілісний підхід до здоров'я та визнання єдності його фізичних, психічних, психологічних, духовних і соціальних аспектів (принцип цілісності);

- 4) пріоритетність забезпечення здоров'я і благополуччя населення при формуванні та реалізації державної політики, діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів у системі громадського здоров'я (принцип пріоритету здоров'я);
- 5) системне усунення або зменшення негативних наслідків для здоров'я від різних видів поведінки людини та видів діяльності (принцип мінімізації шкоди);
- 6) залучення всього суспільства до реалізації оперативних функцій громадського здоров'я і здійснення заходів у сфері громадського здоров'я та взаємна відповідальність за дії або бездіяльність у цій сфері (принцип участі та відповідальності);
- 7) вжиття заходів, необхідних для забезпечення високого рівня захисту здоров'я, у разі наявності потенційних ризиків для здоров'я та благополуччя населення (принцип перестороги);
- 8) міжгалузеве співробітництво та координація діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері громадського здоров'я (принцип між секторального підходу);
- 9) міжнародне співробітництво і спрямованість на застосування передових практик у сфері громадського здоров'я (принцип застосування кращих практик);
- 10) підзвітність та відповідальність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших суб'єктів у системі громадського здоров'я (принцип підзвітності та відповідальності);
- 11) доказовість та економічна доцільність при прийнятті рішень у сфері громадського здоров'я (принцип обґрунтованості рішень);
- 12) здійснення оперативних функцій суб'єктами в системі громадського здоров'я в межах області (принцип регіональної екстериторіальності).

Історичні аспекти формування дисципліни

Період становлення громадського здоров'я, як наукової дисципліни, був непростим, вже чим можна пояснити неодноразову зміну змісту та предмету її викладання. Передумови для її виникнення були сформовані ще у XIX ст., спочатку у складі соціальної гігієни, а з XX ст. як самостійної науки (Грішьян А., Німеччина). Перший музей соціальної гігієни в Москві було створено Мальковим А.В. в 1918 році. В 1922 році М.А. Семашко (наркому охорони здоров'я) створив першу кафедру соціальної гігієни при Московському університеті. В 1923 році З.П. Соловйов (другий наркому) створив другу кафедру при II Московському медичному інституті. Також у 1923 році було створено Науково-дослідницький інститут.

На території України предмет неодноразово змінював свою назву: «Соціальна гігієна» - 1923 рік, «Організація охорони здоров'я» - 1941 рік, «Соціальна гігієна і організація охорони здоров'я» - 1966 рік, «Соціальна медицина і організація охорони здоров'я» - 1991 рік, «Соціальна медицина, громадське здоров'я» - 2018 рік і до тепер. Перші кафедри соціальної гігієни в Україні було засновано в 1923 році в Харкові, Одесі, Києві. Завідувачем кафедри на базі Одеського медичного інституту був Лев Васильович Громашевський, одночасно завідував кафедрою епідеміології.

У листопаді 2016 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку системи громадського здоров'я.

У 2018 році в Україні запроваджено принцип збереження здоров'я населення, за якого всі ухваленні урядом рішення аналізуватимуться з точки зору впливу їх реалізації на громадське здоров'я.

З 2018 року на Україні було затверджено стандарт вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» галузь знань 22 «Охорони здоров'я» для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

В Україні друкується 4 спеціалізовані журнали з громадського здоров'я і охорони здоров'я, серед них: з 1999 року – «Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України», з 2001 року – «Охорона здоров'я України», з 2007 року - «Україна. Здоров'я нації», з 2008 року – «Східноєвропейський журнал громадського здоров'я».

Окрім цього, проблеми соціальної медицини та громадського здоров'я світового рівня освітлюються ВООЗ у трьох спеціалізованих журналах, а саме: «Здоров'я Світу», «Бюлетень ВООЗ», «Міжнародний форум охорони здоров'я».

Відповідно з прийнятими програмами викладання дисципліни предмет включає слідує розділи:

- основні етапи розвитку охорони здоров'я (історія медицини);
- теоретичні основи соціальної медицини та ООЗ;
- медична статистика та демографія;
- методи вивчення здоров'я населення та критерії оцінки їх детермінуючих факторів;
- системи охорони здоров'я та питання їх управління.

Методологічна основа громадського здоров'я

складається з вивчення явищ і правильного трактування причинно-наслідкових зв'язків і взаємозалежності між станом здоров'я населення та факторами, які витікають із суспільних і виробничих стосунків.

Головними методами досліджень являються: 1) статистичний; 2) історичний; 3) економічний; 4) експертних оцінок; 5) експериментальний; 6) епідеміологічний; 7) соціальний (соціально-психологічний); 8) клінічний; 9) антропометричний; 10) антропологічний; 11) математичного і логічного моделювання; 12) метод системного аналізу; 13) демографічний; 14) метод гігієнічних досліджень.

Статистичний метод, як основний метод суспільних наук, широко використовується в області соціальної медицини і організації охорони здоров'я. Він дозволяє встановити і об'єктивно оцінити зміни в стані здоров'я населення і визначити ефективність діяльності органів і закладів охорони здоров'я. Крім цього, він широко застосовується в медичних наукових дослідженнях (гігієнічних, фізіологічних, біохімічних, клінічних та ін.).

Історичний метод використовується в соціальній медицині і організації охорони здоров'я, так як він побудований на основі діалектичного розуміння процесів суспільного здоров'я і охорони здоров'я на різних етапах людської історії.

Метод економічних досліджень дає можливість виявити характер впливу економічних умов на організаційну структуру системи охорони здоров'я і навпаки, вклад медичних заходів в економік України.

Економічний метод застосовується для оцінки ефективності використання ресурсів охорони здоров'я, медичної допомоги та ефективності оздоровчих заходів, ефективності

системи надання медико-санітарної допомоги . У ринкових умовах цей метод набуває особливу актуальність.

З ціллю пошуку більш ефективних методів організації системи надання медичної допомоги населенню раціонального використання ресурсів охорони здоров'я широко використовуються методи експертних оцінок та експериментальний метод.

Метод експертних оцінок служить додатком статистичному. Головною задачею його являється визначення прямим шляхом тих чи інших поправних коефіцієнтів, обговорювання фахівцями шляхом дискусії проблеми, узгодження позиції.

Експериментальний метод – це пошуки нових найбільш раціональних форм і методів роботи, створення моделей медичної допомоги в втілення передових досягнень, перевірка проєктів, гіпотез, створення баз, медичних центрів та ін.

Поєднання методів ретро- та перспективних досліджень з запровадженням багатофакторного аналізу використовується при плануванні натурного експерименту та розробці медико-географічних карт.

Епідеміологічний метод - один із ведучих методів СМіОЗ. Цей метод, є сукупністю способів вивчення здоров'я населення під впливом ендогенних (спадкових), екзогенних, соціальних та природних явищ.

Епідеміологічний підхід передбачає при вивченні зв'язати воедино основні складові у зміні здоров'я населення:

1. група людей, котрі проживають в умовах впливу певного фактору;
2. соціально-економічні та природно-кліматичні умови у яких реалізується дія фактора;
3. наявність специфічних та неспецифічних прояв в стані здоров'я досліджуваних факторів.

Розрізняють 4 основних способи реалізації епідеміологічного методу:

1. санітарно-статистичний.
2. медичне обстеження популяції.
3. натурного експерименту.
4. медично-географічного обґрунтування.

До теперішнього часу немає загально прийнятої методології дослідження взаємного зв'язку факторів детермінуючих здоров'я населення. Із досвіду застосування епідеміологічних методів їх можна об'єднати у три групи:

- 1-ий - коли дослідник у процесі наукового пошуку рухається від фактора до здоров'я;
- 2-ий - у випадку, коли причина зміни у стані здоров'я не відома, дослідження базується у зворотному напрямку від здоров'я до фактора. За допомогою таких методів вдається виявити відносну роль різних факторів, провести багатофакторний аналіз; третя група медичних підходів - є комбінація перших двох.

Метод соціологічних досліджень - вивчення потреби в медичній допомозі, задовільнення населення в якості і т.д.

В соціально-медичних дослідженнях можуть бути використані також антропометричні методи, матеріали клінічних медичних дисциплін і фізіології, етнографічні показники, географічні умови розміщення людей та ін.

Для доповнення і поглиблення цих даних можуть бути проведені спеціальні дослідження. Так, наприклад, для отримання більш глибоких даних про захворюваність людей деяких

професій використовують результати, отримані при медичних оглядах цього контингенту. Для виявлення характеру та міри впливу соціально-гігієнічних умов на захворюваність, смертність і фізичний розвиток, можуть бути використані методи спостереження, опитування та інструментального дослідження (антропометрія, вивчення забрудненості повітря, води, ґрунту).

Методологічна структура соціальної медицини

1. Валеологія Охорона здоров'я

Об'єкт дослідження: громадське (суспільне) здоров'я – здоров'я, як біологічне явище; як біосоціальне явище; зовнішні фактори, котрі формують здоров'я; системи і засоби охорони здоров'я.

3. Проблемні задачі: вивчення та вдосконалення морфо-функціональних якостей організму, вивчення та вдосконалення способу життя людини, вивчення та вдосконалення зовнішнього середовища, вивчення та вдосконалення системи охорони здоров'я.

4. Цілі: формування оптимального рівня біологічної надійності, формування здорового способу буття, формування оптимального середовища, формування оптимальних систем охорони здоров'я.

5. Інтегральна мета: забезпечення оптимального рівня суспільного здоров'я в реальних соціально-економічних умовах життєдіяльності.

Виконання основного стратегічного завдання діяльності системи охорони здоров'я - збереження та зміцнення здоров'я населення та поліпшення якості медичної допомоги, розробка конкретних лікувальних і профілактичних заходів, форм і методів роботи окремих спеціалізованих служб не можливі без знання основних характеристик, тенденцій та закономірностей стану здоров'я населення.

Вивчення громадського здоров'я населення та вплив на нього соціальних чинників – найважливіша складова частина соціальної медицини.

Всесвітня організація охорони здоров'я дає таке тлумачення поняттю:

"Здоров'я - це стан повного соціального, біологічного та психологічного благополуччя, коли функції всіх органів і систем урівноважені з навколишнім середовищем, відсутні якісь захворювання, хворобливі стани та фізичні дефекти".

Коли мова йде про популяційне (громадське) здоров'я, тобто здоров'я населення та окремих його груп, треба мати на увазі, що єдиного критерію, за яким можна визначити стан здоров'я населення, наприклад, регіону, країни, міста, району, області, немає. В цьому разі в світовій статистиці прийнято використовувати комплексний підхід до визначення поняття "здоров'я" населення.

Здоров'я населення: умовне статистичне поняття, яке досить повно характеризується комплексом медичних показників:

1. Демографічних (народжуваності, смертності, очікуваної тривалості життя та ін.)
2. Захворюваності (загальної, інфекційної, госпітальної та ін.)
3. Фізичного розвитку (морфо-функціонального та біологічного розвитку, гармонійності)
4. Інвалідності (первинної та загальної)
5. До нозологічного стану (імунітет, опірність систем, активність ферментів і ін.)

Об'єкти та суб'єкти системи громадського здоров'я

➤ **Об'єктом системи громадського здоров'я** є суспільні відносини, спрямовані на зміцнення здоров'я населення, запобігання хворобам та збільшення тривалості життя шляхом об'єднаних зусиль суспільства.

➤ **Суб'єктами відносин у системі громадського здоров'я** є:

- 1) органи державної влади;
- 2) територіальні громади в особі органів місцевого самоврядування;
- 3) суб'єкти господарської діяльності, що отримали ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики;
- 4) громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах;
- 5) міжнародні організації;
- 6) інші юридичні особи, громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, які здійснюють діяльність на території України.

1. Епіднадгляд та оцінювання стану здоров'я і благополуччя населення.

2. Моніторинг та реагування на небезпеки для здоров'я і під час надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я.

3. Захист здоров'я, у тому числі забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці, харчових продуктів тощо.

4. Зміцнення здоров'я, у тому числі вплив на соціальні детермінанти і скорочення нерівностей за показниками здоров'я.

5. Профілактика хвороб, у тому числі раннє виявлення порушень здоров'я.

6. Забезпечення стратегічного управління в інтересах здоров'я і благополуччя.

7. Забезпечення сфери суспільної громадського охорони здоров'я достатньою кількістю кваліфікованими кадрами.

8. Створення стійких організаційних структур і забезпечення їх фінансування.

9. Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація), комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я.

10. Сприяння розвитку досліджень у сфері охорони здоров'я для наукового обґрунтування відповідної політики і практики.

ОФГЗ 1. Епіднадгляд та оцінювання стану здоров'я і благополуччя населення

Опис оперативної функції: створення та забезпечення функціонування систем епіднадгляду з метою моніторингу частоти виникнення і поширеності хвороб, а також систем медико-санітарної інформації для кількісного оцінювання захворюваності і показників стану здоров'я населення. Іншими складовими цієї оперативної функції є оцінка показників здоров'я місцевих громад, виявлення проблем і нерівностей за показниками здоров'я конкретних груп населення, виявлення потреб і планування дій на основі об'єктивних даних.

ОФГЗ 2. Моніторинг та реагування на небезпеки для здоров'я і під час надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я.

Опис оперативної функції: моніторинг, виявлення і прогнозування найбільших біологічних, хімічних і фізичних ризиків для здоров'я на робочому місці і в Навколишньому середовищі; застосування методів та інструментів оцінювання ризику у сфері гігієни навколишнього середовища; створення доступної інформації і

попереджень для населення; планування і здійснення втручань, спрямованих на мінімізацію ризиків для здоров'я. Забезпечення готовності до управління надзвичайними ситуаціями, в тому числі складання відповідних планів дій; розробка систем для збору даних, профілактики та контролю захворюваності; застосування комплексного та орієнтованого на співпрацю підходу по відношенню до різних державних органів, які беруть участь в управлінні.

ОФГЗ 3. Захист здоров'я, у тому числі забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці, харчових продуктів тощо

Опис оперативної функції: діяльність з оцінювання і комунікації ризиків, управління ними з метою забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці та харчових продуктів. Органи системи громадського здоров'я здійснюють нагляд за правозастосуванням дій, які впливають на здоров'я. Ця оперативна функція передбачає інституційну спроможність розробляти нормативні та правозастосовні механізми щодо захисту громадського здоров'я, здійснення епіднагляду за хворобами і моніторингу дотримання встановлених нормативів, правил і стандартів, а також здатність видавати нові закони і нормативні положення, спрямовані на поліпшення здоров'я населення, забезпечення безпеки харчових продуктів, питної води і здорового навколишнього середовища.

ОФГЗ 4. Зміцнення здоров'я, у тому числі вплив на соціальні детермінанти і скорочення нерівностей за показниками здоров'я

Опис оперативної функції: зміцнення здоров'я – це процес надання людям можливості збільшити контроль за своїм здоров'ям і його детермінантами і таким чином поліпшити його стан.

ОФГЗ 5. Профілактика хвороб, у тому числі раннє виявлення порушень здоров'я

Опис оперативної функції: профілактика хвороб націлена як на інфекційні, так і не інфекційні захворювання і включає конкретні заходи, які здійснюються значною мірою на індивідуальному рівні. Цей термін іноді використовується на додачу до оперативних функцій зі зміцнення та охорони здоров'я. Незважаючи на те, що компоненти змісту і стратегій цих функцій часто збігаються, визначення профілактики хвороб дано окремо.

ОФГЗ 6. Забезпечення стратегічного управління в інтересах здоров'я і благополуччя

Опис оперативної функції: розробка політики – це процес, що сприяє прийняттю інформованих рішень з питань громадської охорони здоров'я. Це процес стратегічного планування, в якому беруть участь усі внутрішні і зовнішні зацікавлені сторони і який визначає бачення, місію, вимірні цілі та заходи у сфері громадського здоров'я на рівні країн, регіональному та місцевому рівнях. Крім того, за останнє десятиліття зросла важливість оцінювання наслідків міжнародних процесів в охороні здоров'я для стану здоров'я населення країн. Гарантування якості пов'язано з розробкою стандартів для забезпечення якості індивідуальних і колективних медичних послуг щодо профілактики хвороб і зміцнення здоров'я, а також з оцінюванням цих послуг на основі наявних стандартів. Під час оцінювання слід виявляти слабкі місця в стратегічному управлінні і функціонуванні, наданні ресурсів і послуг. Результати оцінювання слід урахувувати в політиці та у процесах управління, організації, а також для виділення ресурсів для вдосконалення обслуговування.

ОФГЗ 7. Забезпечення сфери громадського здоров'я кваліфікованими кадрами достатньої чисельності

Опис оперативної функції: інвестиції в кадри для системи громадського здоров'я та їх розвиток є важливою передумовою забезпечення надання послуг і здійснення заходів у сфері охорони здоров'я. Кадри є найважливішим ресурсом для надання послуг громадського здоров'я. Ця оперативна функція передбачає базову та спеціальну підготовку, розвиток і оцінювання кадрів із метою ефективного розв'язання пріоритетних проблем громадського здоров'я і належного оцінювання заходів громадського здоров'я. Навчання не закінчується на університетському рівні.

Для надання та вдосконалення послуг охорони здоров'я і розв'язання нових проблем громадського здоров'я необхідно постійно здійснювати навчання на робочому місці з питань економіки, біоетики, управління кадрами і менеджменту. Шляхом ліцензування фахівців громадського здоров'я визначають вимоги до майбутніх кадрів щодо відповідної підготовки та досвіду роботи у сфері охорони здоров'я. Кадри для сфери громадського здоров'я включають такі категорії, як практичні працівники громадського здоров'я, працівники сфери охорони здоров'я загалом та інші працівники, чия діяльність впливає на здоров'я людей.

ОФГЗ 8. Забезпечення міцних організаційних структур і фінансування

Опис оперативної функції: забезпечення міцних організаційних структур і фінансування означає створення механізмів надання ефективних комплексних послуг із мінімальним негативним впливом на довкілля і максимальним корисним ефектом для громадського здоров'я, які отримують належне фінансування, що створює можливість довгострокового планування з метою надійного захисту і зміцнення здоров'я людей сьогодні та в майбутньому. Поняття «фінансування» включає мобілізацію, накопичення і розподіл грошових коштів із метою задоволення потреб населення в охороні здоров'я на індивідуальному та колективному рівнях. Нормою для послуг із доведеною економічною ефективністю (як на рівні всього населення, так і на рівні індивідуальних послуг, які справляють широкі позитивні ефекти не лише на безпосереднього одержувача послуги) повноцінне державне фінансування. Механізми фінансування охорони здоров'я мають включати раціональні фінансові стимули для постачальників з метою забезпечення ефективного надання послуг та доступу до них усього населення. Водночас необхідно створювати стимули і для громадян, що забезпечують належний рівень користування послугами охорони здоров'я.

ОФГЗ 9. Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація), комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я

Опис оперативної функції: комунікація у сфері охорони здоров'я спрямована на підвищення медико-санітарної грамотності та поліпшення здоров'я окремих громадян і населення загалом. Вона є мистецтвом і технікою інформування, здійснення впливу і створення мотивації індивідів, аудиторій, організацій щодо важливих питань і детермінант (чинників) здоров'я. Комунікація покликана також розширювати можливості для доступу, розуміння і використання інформації з метою зниження ризику виникнення і профілактики хвороб, зміцнення здоров'я, орієнтування в послугах охорони здоров'я та користування

ними, просування заходів політики у сфері охорони здоров'я та підвищення добробуту, якості життя та покращення здоров'я людей всередині спільноти.

ОФГЗ 10. Сприяння розвитку досліджень у сфері охорони здоров'я для наукового обґрунтування політики і практики

Опис оперативної функції: наукові дослідження мають найважливіше значення для обґрунтування політики та принципів надання послуг. Наукові дослідження можуть здійснюватися у форматах описових, аналітичних та експериментальних робіт.

Ця оперативна функція включає:

- дослідження з метою збільшення бази знань для реалізації науково обґрунтованої політики на всіх рівнях;
- розробку нових методів досліджень, інноваційних технологій і рішень у сфері охорони здоров'я;
- налагодження партнерства з дослідницькими центрами та академічними установами для здійснення своєчасних досліджень для прийняття рішень на всіх рівнях громадського здоров'я.

Послуги громадської охорони здоров'я – це послуги, пов'язані із здійсненням основних оперативних функцій громадської охорони здоров'я. Можуть надаватися силами системи охорони здоров'я або інших секторів (за межами даної системи), діяльність яких впливає на здоров'я.

Всесвітня організація охорони здоров'я в генеральній стратегії для національних служб охорони здоров'я "Здоров'я для всіх у двадцять першому столітті" визначила критерії, до яких мають прагнути всі країни. Для України вони можуть бути такими:

1. Повна доступність первинної безкоштовної медико-санітарної допомоги.
2. Відсоток валового національного продукту, який витрачають на охорону здоров'я (маєдорівнювати 7-8 %, практично становить не більше 5 %).
3. Позитивний природний приріст населення в усіх областях (зараз у більшості областей природний приріст - негативний).
4. Відсоток дітей, які народжуються з масою тіла 2500 грамів і менше (має бути не більше 3,5 %).
5. Рівень смертності немовлят (не повинен перевищувати 9 на 1000 живонароджених, фактично протягом останніх років коливається в межах 12-15 ‰).
6. Середня тривалість життя від народження (має бути не менше 75 років, а становить 67,8).

Повноцінне збереження і зміцнення здоров'я можливо тільки при збігу інтересів і цілей як суспільства, так і органів влади, громадських і інших організацій. І тоді здоров'я варто розглядати як соціально значимий феномен, за рівнем і станом якого варто судити про ступінь розвиненості і благополуччя суспільства. Тому зниження рівня здоров'я населення, нації, його негативні тенденції, що намітилися, значно тривожніше, ніж інші, навіть самі похмурі, футурологічні прогнози в життєдіяльності суспільства, держави.

Отже, стратегічною метою політики і філософії служби здоров'я, як системи, повинна стати охорона, збереження і відновлення здоров'я кожної людини.

При цьому одним із важливих напрямків діяльності держави і суспільства повинна стати розробка моделей поведінки людини в залежності від прогностичних варіацій клімато-погодних, екологічних, психо-емоційних, фізіологічних, медико-біологічних, соціально-економічних, правових та інших умов.

5. Матеріали активізації студентів під час викладення лекції:

а) форми:

- приклади використання даних статистики здоров'я та результатів їх аналізу для корекції діяльності у сфері громадського здоров'я, соціальних і медичних служб та установ.

- наведення інформації про акцентування уваги на значенні розвитку соціальної медицини і громадського здоров'я як науки.

- надання основних проблем, пов'язаних із впровадженням системи громадського здоров'я і його впливу на розвиток соціальної науки на території

Україні на сучасному етапі.

- показати, що політика з впровадження громадського здоров'я передбачає оновлення та відтворення методів управління сфери охорони здоров'я.

б) методи:

дискусії, наочності (стенди), колективне розв'язання проблемних та ситуаційних задач, запитання-відповідь, коментування тощо.

6. Загальне матеріальне та методичне забезпечення лекції:

- лекційний зал кафедри;

- обладнання: мультимедійний проектор, комп'ютер;

- копії законодавчо-нормативних актів, CD, флеш-карти.

7. Матеріали для самопідготовки студентів:

а) з теми викладеної лекції:

Питання:

1. Соціальна медицина та громадське здоров'я як наука.
2. Основні розділи та методи соціальної медицини.
3. Історія розвитку соціальної медицини і організації охорони здоров'я у світі, в Україні, в Одесі.
4. Визначення поняття «здоров'я»: індивідуальний, теоретичний, практичний та популяційний підходи.
5. Сучасний розвиток системи громадського здоров'я в Україні і світі.
6. Інфраструктура громадського здоров'я.
7. Оперативні функції ГрЗ

Література .

- Громадське здоров'я: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів. - Вид. 3 – Вінниця: «Нова книга», 2013. – 560 с.
- Громадське здоров'я / За ред. В.Ф. Москаленка. - Вінниця: «Нова книга», 2011.-560 с.
- Посібник із соціальної медицини та організації охорони здоров'я / За ред. Ю. В. Вороненка. - Київ: "Здоров'я", 2012. - 359 с.
- Соціальна медицина та організація охорони здоров'я / Підзаг. ред. Ю. В. Вороненка, В. Ф. Москаленка. - Тернопіль: Укр медкнига, 2012. - 680 с